

SZEMLE

ÉRTÉKELÉS, OSZTÁLYOZÁS, VIZSGÁK

A tanulói teljesítmény mérése, az értékelés, osztályozás és a vizsgák iskolai, családi – összességében társadalmi – összetevőinek vizsgálata különösen időszerű kutatási téma, hiszen a magyar iskolarendszerben soha ennyi gyermek és felnőtt nem részesült intézményes oktatásban mint napjainkban.

A szocialista iskola permanens korszerűsítése és ezzel összefüggésben a tanulói személyiség tevékenységének minél megbízhatóbb megítélése társadalmi igény, tanárok, tanulók és szülők érdeklődésének középpontjában áll. Ezért a „Pedagógia időszerű kérdései hazánkban” sorozat valóban „időszerű” kiadványa dr. Veszprémi László e témakörrel foglalkozó kötete.

A szerző több évtizedes tanári munka tapasztalatainak birtokában, a témára vonatkozó sokéves kutatómunka alapján célul tűzte ki, hogy feltárja és összegezze a legilletékesebbek – általános- és középiskolai tanulók, pedagógus-jelöltek, pedagógusok és szülők – véleményét az értékelés-osztályozás elvi kérdéseiről és mindennapi gyakorlati problémáiról. Mindenképpen dicséretes vállalkozása, hogy az önmagában is értékes tényfeltáráson túl segítséget kíván nyújtani a tanulói teljesítményértékelés korszerűsítéséhez, jobbá tételéhez. Ennek érdekében komplex kutatási módszert alkalmazva – kérdőív, ankétmódszer, vitaindító előadások – megismételt vizsgálatokkal, több mint ezer tanuló és szülei, 33 általános és középiskola több száz pedagógusának, valamint főiskolai tanárjelöltek véleményének összegzésével, gazdag tapasztalati anyag birtokában végzett minőségi elemzést.

A vélemények tükrében a jelenlegi értékelés, ellenőrzés és osztályozás erényei és hibái jól megmutatkoznak. A tanulók döntő többsége – mintegy 90%-a – átlagában belátja a magatartás és tanulmányi munka értékelésének szükségességét, viszont a 14–18 éves tanulóknál az ellenvetések száma eléri a 16%-ot, szembevetendő, hogy a vizsgált gimnáziumok „összes negyedikeseinek mintegy negyedrésze (24%) nem szereti az értékelés, az osztályozás tényét és jelenlegi formáját” (11. o.).

Még differenciáltabb képet nyújthatott volna a szerző, ha külön vizsgálja az értékelés és külön az osztályozás tanulói megítélését, hiszen az ellenérzések elsődlegesen a jegyekben kifejezett osztályzatokra irányulnak, amelyet a tanulói válaszok is jeleznek, feltárva az osztályozás közismert hiányosságait.

Ami a pedagógusok véleményét illeti – iskolai végzettség és iskolatípus szerint – a szá-

mokkal kifejezett értékelést a pedagógusok és lényegtelen különbséggel a tanárjelöltek is döntő többségükben elfogadják és helyesnek ítélik meg, csakúgy mint az érettségít, elsődlegesen tanulásra ösztönző jellege miatt, ugyanakkor jelzik figyelemreméltó módosító javaslatukat is.

A helyesnek elismert értékelés ismérveit elemmezve, a szerző a tipikus észrevételeket pedagógiai és pszichológiai aspektusból csoportosítja, minden gyakorló pedagógus számára hasznos adalékokat nyújtva.

A szülői válaszok – a tanulókéhoz hasonlóan – a probléma alapos ismeretéről tanúskodtak, kiemelve az iskolai értékelés olyan lényeges vonásait mint az objektivitás, a képesség és a tehetség differenciált fejlesztése, érdeklődés felkeltése, tanulásra, tudásvágyra és önellenőrzésre történő ösztönzés, a tanuló és a tanulóközösség igazságérzetének megfelelőség és így tovább. Kiténik, hogy az iskolai értékelést és osztályozást összességében a szülők 82%-a helyesli, de a gimnáziumi tanulók szülei 27–36%-ban csak részben, illetve egészében nem értenek egyet az iskolával különböző – e fejezetben gazdagon felsorakoztatott – okok miatt.

Az iskola és a család kapcsolatának nem kielégítő kapcsolatáról vallanak a pedagógusok is, amennyiben a szülők reagálását az iskolai értékelésre és osztályozásra 45–64,4%-ig helytelennek ítélik meg.

Az előzőekben vázolt kérdések elemzéséből kiindulva a továbbiakban az iskolai értékelés siker-, kudarchatását vizsgálja a szerző a szülők véleménye alapján, majd többszempontú elemzésre módot nyújtó statisztikai adatok birtokában a szülők nevelési módszereit értékeli. A szülők „nevelésének” fontosságára hívja fel a figyelmet az a tény, hogy gyermekük iskolai kudarca esetén a fizikai dolgozó szülők a büntetés súlyosabb formáival igyekeznek hatni gyermekükre. Így például a mezőgazdasági fizikai dolgozó szülők 41,5%-a alkalmaz testi fenytést, ugyanakkor az értelmiségi szülőknek mindössze 4,5%-a. Az egyéb nevelési módszerek tekintetében is jelentős különbség mutatkozik az apa szociális hovatartozása szerinti összehasonlításban.

A szerző összefoglalójában egybeveti kutatási eredményeit az elmúlt évek változásaival és a jelenlegi helyzettel, jelezve a jövő tendenciáit is az iskolai értékelés-osztályozás terén.

A kötet függelékében található adatszolgáltatási és feldolgozási mód segítséget nyújt hasonló jellegű vizsgálatok elvégzéséhez.

(Tankönyvkiadó, Budapest, 1975)

Dr. Riesz Béla